

Staršiski list

2011/16

wudaće: lěčo 2011/16

wudawaćel: Serbske šulske towarstwo z.t.

Póstowe naměsto 2

02625 Budyšin

tel.: 03591 550216

faks: 03591 550220

info@sorabischer-schulverein.de

www.sorabischer-schulverein.de

zamołwitej redaktorce: Marja Jaworkowa/Monika Süßowa

tel.: 03591 550215

fota: SŠT

titulny foto: Liana Krečmarjec

© 2011 Serbske šulske towarstwo z.t./Sorbischer Schulverein e.V.

Lubi starši,

Swjatki swjećimy swjedžeń Ducha Swjateho, kotryž nimo darow nam spožča lubosć, radosć, pokoj, dobroćiwosć, přećelnosć, něžnosć, swěru, sčerpnosć a zdźeržliwość. Njewotwisnje wot rěče a narodnosće zrozumi kózdy, kiž to chce, poselstwo Swjatkow w swojej rěči. Wěmy sej tute drohotne kubła česćić. Příklad staršeju a zastupnje kublarkow je nimoměry wažny za wuwiwanje zamónosćow a duchownych darow dźeći, dokelž chcemy w našich kubłanišćach wosebje to dobre spěchować. Za nas to woznamjenja, zo njeje naša radosć kumštna a zwjeršna, zo njeje lubosć jenož sentimentalna, zo njećerpimy tolerancu napřećo złemu, jenož, zo bychmy w měrje žiwi byli, zo je naša sčerpnosć sprawna. To je za wšěch wulke wužadanje, dokelž su dary abo talenty wšelako rozdźelene. Kózde dźećo na swoje wašnje k zrozumjenju wobswěta a k socialnej kompetency w swójbje abo w pěstowarskej skupinje přinošuje, štož nas wšitkich wobohaća.

Wjele wjesela při wotkrywanju talentow Wašich dźeći přeje Wam

Waša

Ludmila Budarjowa
předsydka Serbskeho šulskeho towarzystwa z.t.

Wobsah:

Dary - nadarjenosć	1
Swjatki-póslanie Swjateho Ducha	2
Rjana tradicija we Wotrowskim „Dźěćacym raju“	3
Sportowe talenty w Ralbicach	4
My sportowcy přichoda z Malešec!	6
Dziwadło za Malešanske dźeći	7
Pumpot po puću wot pěstowarnje do pěstowarnje	8
Kulowa čara za „Pumpot“-dźeći	10
Projekt w martrownym tydženju w Němcach	11
Džiw rěčow – Das Sprachenwunder	12

Dary - Nadarjenosć

Nadarjene džéćo lochce wuknje. Móže snano zahe běžeć a rěčeć, zahe na instrumenće hrać, w sporće je wušikne, w šuli ma dobre znamki.

Mamy krasne serbske słowo – nadarjene. Wuměnjenja a móžnosće su darjene. Štó abo što je nam je darił? Geny, starši, strowe wašnje žiwjenja, Bóh? Kak wužije čłowjek tutón pokład? Wužije swoje talentы za rozwiće a rosćenje? Zasadžuje swoje dary na dobro a k wjeselu druhich?

Na swjedženju Swjatkow myslimy na dary Ducha Swjateho. Mudrosć, rozum, rada, sylnosć, spóznawanie, pobožnosć, bohabožnosć – njeby to kóždy z nas rady měl? Su pak to dary a tute dóstanjemy pak njedóstanjemy.

Što je z tymi, kotič njejsu ze wšeho spočatka z talentami tak wobdarjeni? Što je z džéćimi ze wšelakimi brachami, čelnymi abo dušinymi? Lubuje je Bóh mjenje abo ma je mjenje zańć? Kóždy čłowjek je z něčim wobdarjeny. Njedyrbi so tola kóždy z wumělcom abo lěkarjom stać. Dary čłowjekow su wšelake, drje druhdy mjeńše, njenahladne, skromne. Zaleži na nami, tute wužić, haj, po móžnosći množić. Widźimy sylnosće džesća? Damy jim rum a móžnosć k rozwiću? Přiwzamy džéćo z jeho cyle wosobibinskimi kmanosćemi? Džiwamy na to, zo móža so dary kaž rozum abo rada z prawymi nazhonjenjemi pjelnić? Pomhamy džéćom při spóznawaniu swěta a namakanju wotmołowow za zwotkel, dokal, čehodla?

Příklad staršeju a zastupnje kublarkow je wažny stołp za wuwiwanje zamóžnosćow a darow džéći. Nimo wšedneho dnja w pěstowarni skicá so runje w „Božich hodžinkach“, džéći za tute temy zahorić a z nimi rěčeć. Runje w skupinje je šěroke bohatstwo na talentach a kóžde jednotliwe džéćo móže swoje kmanosć do cyłka přinjesć. Tak móže kóžde džéćo na swoje wašnje ze swojimi sylnosćemi zhromadnosći tyć a při tym so same dale wuwić.

Njepřejemy sej wšitcy, naše dary a talenty połnje wužić móc?

Swjatki - pósłanie Swjateho Ducha

Čłowjestwo je so přeco zaso prašało, zwotkel so wśedne a tworićelske mocy bjeru, štó nam rano zaso woči wočini, optimizm dari a dušu zhrěje. Stari Israelića zrozumichu pod duchom wětr abo wudych, štož woznamjenja tak wjele kaž princip žiwjenja, kiž je Bóh swojej stwórbje sobu na puć dał. W Starym kaž w Nowym zakonju čitamy přeco zaso wo skutkach Swjateho

Ducha. Što pak džensa, je duch nas wopušćił? Što myslimy słyšo, zo ma duch swoju dospołnosć w tym, štož ma w Bohu Wótcu swój spočatk a w Synu swoje srjedžišćo? Abo zo je so miłosć Ducha Swjateho tež na pohanow wulała? (Japsk 10,45) Kajke wobrazy w nami nastanu, kotre počahi wjazamy k woprawdžitosći našeho dnja? Z našim džensnišim widom na swět započinaja so hižo komplikacije ze zrozumjenjom zjawow Swjateho Ducha. Njehodži so woblićić a z nim njeje móžno wikować. Prašamy so, w kotrej mérje je Duch džensa we wědomju hišće přitomny. Ćim wažniše je, so hižo z našimi džěćimi wo tym rozmołwjeć. Ale kak z nimi wo tym rěčeć, hdyž njeje to za nas dorosćených hižo jednora wěc? Džěći maja strowe začuće, kajki duch něhdže knježi. Čuja to tež pola nas. Wone znaja gesty a wuprajenja, kotrež swědča wo wěstym duchu - abo njeduchu. Wědža tež, što su zhromadnosć ranjace słowa a wědža, kotre wuskutki tute słowa maja, hdyž su sami potrjecheni. Kajkeho ducha damy w swójbje abo w pěstowarskej skupinje knježić, wotwisuje wot nas samych. Móžemy so jako starši prašeć: Kajki duch we mni skutkuje? Što mje pohonja? Čujemy w nami impulsy wuswobodženja a swobody - abo ćišć njeswobody a nućenja? Kajki duch wjedże naše kubłanje? To je jedyn móžny puć - tematizowanje tuchwilnych začućow. Dalši puć wjedże přez dychanje. Słowie duch a dych njejstej jenož w serbščinje mjezsobu wusko přiwuznej. To njeje připad. Z dychom napjelnjamy so tež z duchom. Dych cyle wědomje a hłuboko do so srēbać a jenož pomału jeho zaso pušćić (a z tym w nami skutkować dać), je jedne zwučowanje, kotrež hodži so tež z mjeńšimi džěćimi přewjesć. Při tym myslimy na něšto pozitiwne kaž rjane zhromadne dožiwenja a wobkrućimy to na kóncu ze zhromadnej gestu, kotař je w skupinje abo swójbje z wašnjom.

Měrko Pohonč, diplomowy teologa, wučer za nabožinu

Rjana tradicja we Wotrowskim „Džěćacym raju“

Meja je měsac swjateje Marije. W tutym měsacu tež my na nju spominamy. Je to hižo z dołholětnej tradicju w našej pěstowarni. Při najrjeňšim nalětnim wjedrje podachmy so tež lětsa z džěćimi na pućowanje k swjatej Marcynej prázdnjency (Grotte) při Lipicy. Tež žlobikowe džěći so na tutym małym putnikowanju wobdžela. Najdlěši puć pak smědža we wózyčku sedźeć. Snědań a pisany kwěcel kóžde džěćo wot doma sobu přinjese.

Próstwy, kotrež smy zhromadnje z džěćimi nazběrali a na małe kartki napisali, so na hałužki powěsnychu a do kwěcelow při prázdnjency stajichu. Ze zhromadnym paćerjom a kěrlušom mać Božu počesćichmy.

Potom dachmy sej našu snědań w zelenym zesłodźeć. Ćelnje a dušinje zesylnjeni podachmy so zaso na dompuć do pěstowarnje.

Wulět so wudani, dokełž je to rjany blečk w přirodze za čerpanje nowych mocow. Džíče puć z Wotrowa do Kašec won a za poslednim domskim naprawo, po pólonym pućiku docpějeće po někak kilometru prázdnjencu.

Sportowe talenty w Ralbicach

Hižo zašle lěto přihotowaše so Ralbičanska předšulska skupina w nalēcu na wulke sportowe wubědžowanje mjez pěstowarnjemi Budyskeho wokrjesa. Mjez 106 wobdželenymi pěstowarnjemi zdoby sej Delanska pěstowarnja tehdy w Kamjencu wulkotne druhe městno! To bě wězo wulka překwapjenka, čim bóle, dokelž běchu so scyla přeni raz na tutej olympiadze wobdželi. Zdobom bě dobyće pohon, dale so tak prócować.

Hnydom spočatk lěta započa knjeni Krawcowa w swojej skupinje ze zwučowanjemi. Tute su kruče předpisane a ménje so kózdolétnje. Lětsa su wubědžowanja, kotrež sylnje motoriku, wušiknosć, runowahu a wězo tež spěšnosć wužadaja. Tak maja džěći na plastikowej šalce bul přez wěstu čaru njesć abo přeco dwajo z na so zawjazanymaj nohomaj

někotre metry běžeć. Tež wušiknosć w běhu přez zadžewki je jara trěbna. Tu w předpisany sportowanju so dobro našich wjesnych džěći, kotřiž hišće dosć so wonka hibaja, jako wulki plusdypk wopokaza. Předšulska skupina wužije nutřka abo wonka kóždu skladnosć k sportowanju a polěpšenju swojich zwučowanjow. Wšitke džěći so jenak zapříjeja a rady na tym wobdželeja. Na wubědžowanju smědza so pak jenož wosom džěći wobdželi. Tute lěto přewjedze sportowy zwjazk Budyšin olympiadu pěstowarnjow wokrjesa štvortk, 19. meje w sportowni w Kulowje. Tam wobdželichu so

wosom pěstowarnjow Budyskeho wokrjesa. Wudobychu sebi prěnje městno a z tym smědžachu sej wospjet dobyčerski pokal sobu domoj wzać. Dźěći

běchu wulce motiwowani. Pěstowarka předšulskeje skupiny, knjeni Krawcowa, trenowaše z dźěćimi hnydom dale. Tuž je so próca a zwučowanje

w předpolu za Ralbičanskich sportowcow zadaniła. Su so z tym na krajne wurisanje do Budyšina kwalifikowali, kotrež přewjedže so posledni pjatk w meji. Tu mějachu so nětko z 18 najlepsimi skupinami cyłeho wulkeho wokrjesa měrić. Hordži přinjesechu sej wopismo ze štvortym městnom domoj.

Tak přejemy jim dale wjesela při sportowanju a pozdžišo tež wuspěchi w šulskim sporče. Njech so dale runje tak rady pohibuja, tež hdyž pokal njewabi.

My sportowcy přichoda z Malešec!

My Malešanske „Wódne mužiki“ jara rady sportujemy a tuž podawamy so kóždu wutoru popołdnju z kublarku a sportowym wučerjom do sportoweje hale Malešanskeje srjedźneje šule. Naš trenar je knjez Kürbis, kotryž so sam wjele pohibuje a z nami rady sportuje. Tak běha wón z nami napřemo, zwučuje po ławce łazyć, přez bule skakać, dalokoskok, hry hrać atd. Hromadže z nim smy tež naše „Błudnički“ na dźěćacu olympiadu přihotowali. Połni elana a temperamenta, přeco na spěšnosć ale tež na koncentraciju wusměrjene, dźěći trenowachu. Ze sadami kaž „1, 2, 3 – my smy jedyn team“ abo ze zhromadnym pohonjowanjom „Naměstna, hotowi, start“, so dźěći mjezsobu pozbudźowachu. Wučerpani ale wjesołeje myслe, so wone po hodźinje zaso do pěstowarnje wróćichu. Pjatk dopołdnja w zaběrje so dale

přihotowachmy.

Započatk meje běše potom tak daloko. Podachmy so do Budyšina na wubědżowanje. 15 pěstowarnjow tam napřemo sportowachu. Dźěći skakachu z měchom, balansowachu bul na šalce, suwachu so z małym suwadłom wokoło zadźěłkow, skakachu po rynkach atd. Z połnym elanom, napjatosću a wjeselom zmištrowachu dźěći wšitke stacie.

A nětko slědowaše mytowanje. 4.městno bě naše myto a wězo medalja za kóždeho. Mučni ale jara hordži wróćichmy so do pěstowarnje.

Wutrobny džak našemu trenarjej a my dale kóždu wutoru a kóždy pjatk sportujemy.
pěstowarske dźěći z Malešec

Džiavadło za Malešanske džěći

„Běše hnědy...“ tak započinaja so wšitke bajki. Skupinje „Wódne mužiki“ a „Błudnički“ z Witaj-pěstowarnje „K wódnemu mużej“ z Malešec chcchu tež raz při tajkim dnju pódla być. Šulerski swětowy džeń džiavadla klinči wšak skerje tak, zo my mali tam ničo zhubili njejsmy. Ale wopak. Džiavadłowa pedagogowka knjeni Heide-Simone-Barth wjeseleše so, zo smy přišli a přidželi nas do bajkow. Tři mějachu hnydom być a k spočatku hišče spěšne rejowanske předstajenje. Rozpjeršeni jědžechu naše džěći z Regio-busom do Budyšina. Cyle horjeka w domje Němskeje póšty pokazachu so wšě předstajenja za nas. Trjepjena horje stupajo buchmy přeco měrniši, dokelž slyšachmy wótře disko-hudźbu. „Što da so tam stała, te tla maja cyle cool hudźbu!“ měnješe Leon. Rejowanske šulerki wot „Show-Tanzensemble-Königsbrück“ pohibowachu so cyle lochce po tutej cool hudźbje. Žurla bě połna zahorjenych šulerjow a sylny aplaws mytowaše rejowarki. Po tym měnješe so jewišcowy wobraz a bórze móžachmy spóznać, zo „Knjeni Móškowa“ tu łoža słać budže. Džiavadłowa skupina Swobodneje srjedźneje šule z Njedžichowa je dwě bajce nastudowała. Putani hladachu naše džěći, što so tam předku wšitko wotměwaše. „To njejsu tola žani dorosćeni“, měnješe Maggy. Tja, to je tola tež to wosebite na tutym Šulerskim swětowym dnju džiavadla, zo hraja šulerjo za džěći a šulerjow a swoje zamóžnosće pokazaja. Spěšnje miny so tež čas pola „Sněholinki a sydom palčikow“ a wšitcy so wjeselachu, zo příndže princ a zo so najmjeńši palčik kopoli.

Tajke džiavadlo tež napina a po posylnjenju pola pjekarja a trochu wuběhanju sčěhowaše bajka číslo tři: „Kašpork je so zabłudził“. Tute su hortowe džěći zakladneje šule Demitz-Thumitz nastudowali.

Wučerpane, ale połne rjanych dožiwjenjow wróćichmy so zaso do pěstowarnje.

džěći a kublarki Witaj-pěstowarnje „K wódnemu mużej“

Pumpot po puću wot pěstowarnje do pěstowarnje

Po lutkach, wódnym mužu, bľudničkach a připołdnicy nastaji so přichodna postava ze serbskich bajow na puć do pěstowarnjow. Nic jenož w Němčanskej pěstowarni, kotařz nosy mjeno „Pumpot”, zaběrachu so džěći z figuru Pumpota, ale tež w Ralbicach, Chrósćicach a we Wotrowje. Tak zhonichu džěći na nazorne wašnje stawiznu wo serbskim

młyńskim hólcu, kiž je so we wjesce Spale blisko Kulowa narodžił. Runja džěcom we Witaj-pěstowarnjach a zdžela tež w serbskich pěstowarnjach je wotrostl w dwurěčnej swójbje, je nawuknył serbsce a němsce rěčeć. Bě na wosebite wašnje nadarjeny, mudry a wušíkny pachoł. Nimo mlynkowstwa nawukny kuzlać. Při tym bě jemu kónčkojty klobuk ze šerokej kromu k pomocy. Po nim jeho „Pumpot” mjenowachu. Pumpot pućowaše podlū Łobja a Sprjewje wot młyna k młynej a prašeše so za džěłom. Bě mudry młody

hólčec, kotryž so stajnje za to dobre w čłowjeku zasadźo-waše. Wosebje lózych a nahrabných mlynkow wón chłostaše. Móžeše na příkład mlynske koło zastajić. Też zorno móžeše zakuzłać. Často zasłużeše sej z kuzłarskimi tryskami na wandrowanju wjac pjenjez hač ze swojim dźělom w mlynach. Bjez džiwa, zo sej dźěći z wulkej wutrajnoscu a wušiknoscu podobny klobuk zhotowichu. Někotryžkuli sej samo małe tryzki w kuzłanju nazwučowa a doma starých překwapi. Samo při kuzła-nju dźěći nazhonichu: „Bjez prócy a płotu, njepříndšeš k złotu!“. Wšitcy zhromadnje pak mócnje spěw wo Pumpoče spěwachu a při tym hordže z klobukom na hlowje so z Pumpotom na pućowanje wot mlyna k młynej po Łužicy podachu. Wjeselo a zahoritosć pak běstej najwjetšej, jako Pumpot dźěći wopyta a jim swoje kuzłarske zamóžnosće pokaza.

Kulowa čara za Pumpot-džéči

Wot septembra 2009 wukonješe Sofija Budarjec we Witaj-pěstowarni „Pumpot“ swoje Dobrowólne socialne lěto. Zhromadnje z kublarku Reginu Njekelinej startowaše projekt za twar kuloweje čary zhromadnje z džéćimi za džéći. Hižo dlěši čas wobkedźbowaštej, kak sej džéći ze wšelakich klockow a materialijow čary twarjachu, zo bychu drjewjane kule dele kuleli. Běše to za wobeju wužadanje, ale mysl na to, něšto trajace tworić, štož džéći na zhromadny čas ze Sofiju dopomina, jeju pohonjowaše.

Ze zahoritoscu a z wulkim elanom so rězaše, točeše, barbješe a molowaše. Najprjedy dóndzechu sej do Grofic blidarnje. Knjez Grofa rozkładže a demonstrowaše džéćom derje džělo na mašinje. Z wulkim zajimom džéći přihladowachu, kak mašina zakładnu platu za kulou čaru - swinko - wurěza. Přichodny džeń barbjachu džéći w srjedźnej skupinje jednotliwe džěle z drjewa pisane. Předšulske džéći wobarbichu zakładnu platu a přišrubowachu na druhi djeń z akušrubowakom rjenje wobarbjene drjewjane džěle. W srjedźnej skupinje paslachu sej džéći zhromadnje ze Sofiju mału kulou čaru z jednorych materialijow: z papjercowych rólów, papjerca a folije. Pjatk so potom pleksiškleńca na wulku kulou čaru přišrubowa. „Swinko“ dósta woči a hubu. Hdyž so potom na sčenje w garderobje připrawi a přenja kula so dele kulaše, błyścachu so woči džéći. Wjeseli a hordži stejachu před swojim wudžěłkom. Wutrobne „zapłać Bóh“ Sofiji!

Projekt w martrownym tydzenju w Němcach

Što zajmuje dźeći wokoło Kulowa w martrownym tydzenju? Wězo jutrowny zajac, ale tež křižerjo. Wjele dźeći ma wšak wosobinski počah ke křižerjam, dokelž so tež w jich swójbach kón za procesion pyši. Knjeni Njekelina měješe cyle wosebitu ideju w přihoče na jutrońčku. Zhromadnje z dźećimi wupyši konja na drjewjanym kózliku a rozkładźe jim dźełe a pomjenowanja gratu. Přichodny dźeń příndźe křižer Michał Njekela do pěstowarnje a powědaše dźećom, kak za njeho jutrowna njedzela wotběži: „Cyle rano zahe, hdźež je hišće čma a dźeći hišće spja, du ja zdrasčeny jako křižer (frak, čorne cholowy, čorne črije, bělu košlu, muchu a cylinder) do rańšich jutrownych kemši. Tu swjećimy my křižerjo zrowastanjenje Jězu Chrysta. Spěwamy serbske a němske jutrowne spěwy. Po tym so kón pyši. Dóstanje šabraku a sedło na chribjet, z kwětkami wupyša so křižerske graty a na wopuš rjenje wušiwanu seklu. Ze staršiskim žohnowanjom jěcham do wjeski, hdźež so my křižerjo zhromadnje z wjesnjanami modlimy, prjed hač dale do Kulowa jěchamy. Wótře spěwamy nětka kěrluše wo zrowastanjenym Chrystusu, tak zo móža to wšitcy slyšeć. W Kulowje přepoda nam knjez farar křiž a postawu zrowastanjeneho a chorhoje. Tak njesemy potom powěśc wo Jězusowym zrowastanjenju přez susodne wjeski do Ralbičanskeje wosady.“

Džiw rěčow – Das Sprachenwunder

Chrystus je po tym, zo je do njebjes spěł, ludžom na zemju pomoc pósłał-Swjateho Ducha. Mužojo a žony wšich narodow, kotřiž běchu w Jerusalemje, móžachu Jězusowych přećelov (japoštołow) zrozumić, hačrunjež rěčachu w druhej rěči. Rěče pomhaja k zrozumjenju - njewobkedžbujo hranicy rěčow kaž tež wše druhe hranicy. Štóż serbsce a němsce rěči, móže so hižo z dwěmaj ludomaj dorozumić a rozumi snano tež dwě kulturje. Rěč je wažne wuměnjenje za zhromadne žiwjenje. Namakajće w słownej měšeńcy wotpowědny serbsko-němski porik. Starši njech džěcom pomhaja, kotřiž hišće čitać njemóža. Džěci njech němskim staršim pomhaja, kotřiž serbske слова njeznaja. Tež tu móže so wšelaka nadarjenosć wužić.

Christus hat den Menschen nach seiner Himmelfahrt Hilfe gesandt - den Heiligen Geist. Die Männer und Frauen aus allen Völkern, die in Jerusalem waren, konnten die Jünger verstehen, obwohl sie in einer anderen Sprache redeten. Sprachen helfen der Verständigung – über die Grenzen von Sprachen wie über alle Grenzen hinweg. Wer deutsch und sorbisch spricht, kann sich schon mit zwei Völkern verständigen und versteht vielleicht auch zwei Kulturen. Die Sprache ist eine wichtige Voraussetzung für ein Zusammenleben der Menschen.

Findet in dem Wortwirrwarr das entsprechende deutsch-sorbische Paar. Eltern helfen Kindern, die noch nicht lesen können. Kinder helfen Eltern, welche die sorbischen Wörter nicht verstehen. Auch hier kann die unterschiedliche Begabung genutzt werden.